

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM „JÁMY“ NA NOVÉM MĚSTĚ PRAŽSKÉM

MICHAELA SELMI WALLISOVÁ

Príspevok se soustředí na archeologický kontext mokřiny zvané Jáma (nebo i Louže) v místech dnešní Vodičkovy ulice západně od Václavského náměstí v Praze. Po založení Nového Města pražského byla přírodní deprese s kolísavou hladinou vody využita jako téměř bezdenné smetiště pro odpad produkovaný středověkým městem od 14. do počátku 16. století. Tato mokřina s podmínkami umožňujícími dochování artefaktů z organických materiálů je v rámci historického jádra Prahy zcela ojedinělým místem. Přínos naleziště pro poznání hmotné složky středověké každodennosti byl potvrzen archeologickým výzkumem vyvolaným stavbou kolektorů, kdy bylo vyzdvíženo velké množství artefaktů z organických i anorganických materiálů.

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION OF "JÁMA" IN THE NEW TOWN OF PRAGUE

This article concerns the archaeological context of the water logged area called Jáma (The pit) or Louže (The puddle), discovered during the excavations prior to the construction of collectors in the Vodičkova Street to the west from the Wenceslaus square in Prague. After the foundation of Prague New town this natural depression with fluctuating water level was used as an almost bottomless dump for the rubbish produced by the medieval town. Numerous finds of textile fragments along with other artefacts of organic and inorganic material were recovered illustrating the daily life from the 14th to the onset of the 16th century. This site with conditions enabling preservation of artefacts from organic material is unique within the historic centre of Prague.

Klíčová slova — Praha – Nové Město pražské – mokřina – hrana říční terasy – středověk – archeologie – geologie – textil – usně – organika

Key words — Prague – New Town of Prague – marsh – edge of a river terrace – Middle Ages – archaeology – geology – textile – leather – organics

V roce 2004 začala výstavba kolektoru na Novém Městě pražském, a to v úseku od ulice Lazarská směrem k Václavskému náměstí, kde ražba víceméně kopírovala směr Vodičkovy ulice.¹ Poslední fáze výzkumu spojeného s touto akcí proběhla v roce 2008. I když samotná ražba kolektoru vzhledem ke své hloubce nenarušila archeologické památky, tak v nadloží bylo nutné provést výkopy pro vstupní šachty. V rámci rozsáhlé akce docházelo i k dalším zásahům do terénů. Uzavírky byly využity k opravám inženýrských sítí a zřizování nových přípojek, při hloubení kolektoru byla neúmyslně narušena kanalizace s následnou nutností řešit havárie, zároveň byly hloubeny podzemní kontejnery na tříděný odpad nebo vybudováno pitko. Bohužel o těchto mimořádných a vedlejších akcích nebyli archeologové předem informováni a práce při haváriích kanalizace byly samozřejmě více než problematické. Společnost Subterra, a.s., se sice postavila zodpovědně k archeologickému výzkumu, ale nebyla včas upozorněna, že výzkum šachet v prostoru bývalé mokřiny bude časově i finančně výrazně náročnější než ve zbylém úseku směrem do Jindřišské ulice, na němž mocnost archeologických terénů nepřevyšovala 1 m.

Výstavba kolektorů v centru středověkých měst představuje velký zásah do archeologických terénů, a je tedy z pohledu památkové ochrany problematická. Přesto jsou archeologické instituce takovému způsobu vedení inženýrských sítí nakloněny, neboť při častých opravách sítí pak nedochází k opakovanému narušování historických terénů a stratigrafií. Vzhledem k rozsahu zemních zásahů je však třeba přistoupit nanejvýš zodpovědně k výzkumu terénnímu. I když samotný kolektor ve Vodičkově ulici byl ražen ve velké hloubce, dalo se počítat s nezbytností výzkumu v prostoru vstupních šachet.² Ty byly lokalizovány do té části Vodičkovy ulice (obr. 1), pod níž se ve středověku nacházela hluboká terénní deprese zaplněná vodou a postupně se zanášející bahnem, označovaná v historických pramenech jako „Jáma“. V minulosti se jí zabýval V. LORENC (1973, 175), jinak zůstávala mimo zájem historického bádání (obr. 2).

Vzhledem k situaci, kdy se horní zásypy zaniklé „Jámy“ nacházejí minimálně dva metry pod dnešním povrchem, nebylo z pohledu archeologů mnoho příležitostí mokřinu zachytit (obr. 3). Výjimkou byl archeologický výzkum NPÚ v Praze č. 2002/11 prováděný na parcele domu 1277/II v roce 2002 (ADB 2932), v místě bývalé proslulé čínské restaurace ve Vodičkově ulici, kde archeologický výzkum zastihl hranu mokřiny (SELMI WALLISOVÁ 2004, 382). Standardní výzkum byl

1 Akce Kolektor Nové Město, úsek Spálená–Václavské náměstí, 2004–2008, záchranný archeologický výzkum NPÚ ú. o. p. v Praze pod vedením autorky.

2 Autorka převzala realizaci výzkumu v době, kdy rozpočet výzkumu již byl jejím předchůdcem odsouhlasen. Rozpočet byl velmi poddimenzován. Finanční prostředky pokryly pouze konzervaci choulostivých nálezů z organických materiálů a spolupráci geologa.